

TICHÝ A ČÁSTI INDIVIDUÍ¹

Karel Šebela

Rád bych ještě jednou reagoval na kritiku své knihy Šebela (2006), s níž vystoupil Pavel Cmorej. Ve své poslední replice, Cmorej (2008), se pozastavuje nad tím, že své tvrzení, že *Tichý odmítá rozlišovat mezi částí individua a vlastností být částí individua*, jsem dostatečně neobhájil. Ve své obhajobě jsem mj. mluvil o tom, že *pojem částí individua u Tichého nelze najít*, což podle Cmoreje není pravda. Dokládá to citáty z Tichého, v nichž se o částech individuí píše a dále upozorňuje, že individua (neboť i části individuí jsou individua) a vlastnosti individuí jsou v Tichého logice objekty různých typů, navíc se liší i tím, že individua jsou konkrétní, kdežto vlastnosti individuí abstraktní objekty. Proto lze i u Tichého o rozlišování částí individua a vlastností individua mluvit. Tolik ve zkratce Cmorej.

Pokusím se tedy objasnit, co jsem oněmi tvrzeními myslel. Ona inkriminovaná pasáž z Šebela (2006), která vyvolala Cmorejovu kritiku, se nachází na str. 51 v odstavci, v němž se snažím doložit tezi, že dle Tichého individua nejsou rozložitelná na části. Svá tvrzení, která vyvolala kontroverzi, mají tak či onak původ v této tezi. Uvažuje-li Tichý individua jako logicky primitivní, pak nemohou mít žádné části a v tomto smyslu *u Tichého nelze najít pojem částí individua*. Individua jistě vstupují do různých vztahů a nabývají a pozbývají různých vlastností, ale z pohledu Tichého antiesencialismu (Cmorejem kritizovaného) nic z toho není součástí identity individua: to, že částí Etny je jisté individuum, nějaký kus lávy, nazvěme ho L, pro identitu individua Etny není důležité – zůstane Etnou, i když zvědavý geolog onen kus lávy odnese pryč. Cmorejem kritizovaná pasáž z Šebela (2006) zní takto: „(Tichý) považuje části za netriviální vlastnosti, jinými slovy za součásti toho, co není pro identitu individua důležité; odmítá rozlišovat mezi částí individua a vlastností být částí individua.“ Pokud by L tvořilo součást identity Etny, dávalo by smysl mluvit o částech individua, pokud však ne, pak mluvit o tom, že L je část Etny, vypovídá o Etně stejně nahodilý fakt, jako kterýkoli ze vztahů, do kterých kdy Etna vstoupila, či vlastností, které kdy instancovala, instanciuje či bude instanciovat. Uvažováno takto, tedy při úvaze tom,

---

¹ Za velmi cenné poznámky k tématu a odkaz na svůj článek děkuji Jiřímu Raclavskému.

jakou úlohu hrají u Tichého části individuí ve věci identity individuí, *není mezi částí individua a vlastností individua rozdíl*, jejich podíl na vymezení identity individua je týž, totiž žádný. Trvám na to, že myšlenka je to správná, ale uznávám, že její původní sepsání je matoucí a mohl jsem to vyjádřit přesněji.

Celou úvahu o částech individuí chápu v souvislosti s Tichého uvažováním o komplexech, tedy složeninách. Tomuto tématu Tichý věnoval článek *Konstrukce jako předmět matematiky*, o jehož pracovní verzi právě vedl dialog s Cmorejem, na který se ve své práci několikrát obracím. Tichý tu vychází z určitého pojetí pojmu *část*, které se trochu odlišuje od běžného používání. Část je pro něj především část komplexu, neboť jen to, co je složené, se skládá z částí. A vzhledem k tomu, že pojmy individuum a komplex jsou neslučitelné, individuum ex definitione části mít nemůže. Vycházím zde z toho, co o komplexech a složenosti Tichý v dialogu s Cmorejem napsal – „když je x součástí komplexu K , tak to je přece z logických důvodů. Je to v povaze toho komplexu, mít část x . Takže *složenost je logická záležitost*“ (kurzíva K.Š.). „Každý komplex má unikátní rozklad. Nemůže se skládat z jedné sady entit pospojovaných jedním způsobem a zároveň taky z druhé sady entit pospojovaných jiným způsobem“.² Podle Tichého, pokud by se individua *skládala* z částí, pak by výroky typu „ x je částí I “ platily nutně. Vzhledem k výše uvedenému Tichého antiesencialismu však platí nahodile, takže individua se podle Tichého *neskládají* z částí.

Tvrzení, že pojem části individua nelze u Tichého najít, jsem tedy nemyšlel tak, že by se v jeho pracech výraz „část individua“ nedal nalézt, ani tak, že by neexistovala relace být částí, která platí *nahodile* mezi individui a ani nepodezřívám Tichého, že by neznal rozdíl mezi částí individua a vlastností části individua. Tvrdím, že vzhledem k Tichého chápání části jakožto části komplexu, jako toho, z čeho se komplex *skládá* (přičemž tato složenost je logickou záležitostí), Tichý takto chápaný pojem části neaplikuje na individua. To je mj. důvodem jeho poněkud zvláště znějících tvrzení, že auto nebo litr rumu jsou jednoduché entity. Proto jsem také použil ten obrat, že u Tichého nelze pojem části individua najít – pracoval jsem v té chvíli „uvnitř“ Tichého terminologie, aniž bych to výslovně uvedl, takže z toho vyšla tato poněkud nešikovná formulace.

---

² Cmorej – Tichý (1998, 160, 267).

Ta místa, kde Tichý přece jen o částech individuí píše, tedy interpretuji tak, že v nich používá výraz „část“ jinak, totiž jako jméno nahodilého vztahu. Za povšimnutí stojí, že se tak děje na místech, kde polemizuje s myšlenkami jiných autorů, Frega či Cmoreje a musí tedy přizpůsobit svou terminologii té jejich.

Uvedené úvahy mají být alespoň do jisté míry odpovědí na Cmorejovu otázku, jak je v Tichého logice „možné, že jednoduché, logicky primitivně individuum má nějaké části, resp. že se může skladať z nejakých částí?“³ kterou jsem si dle něj pro nepozorné čtení jeho dialogu s Tichým nepoložil. Mé úvahy odpovídají jen do jisté míry proto, že otevřené otázky tu i tak zůstávají. Tichého koncepce individuí je v rozporu s některými běžnými intuicemi, neboť většinou netvrdíme, že individua jsou věčná, mají nutnou existenci a nemají žádné části. Aplikace takto koncipovaných individuí na ony „kusy hmoty“, které běžně nazýváme individua, se zdá být poněkud problematická, přitom se to však v rámci TILovských analýz přirozeného jazyka děje. TIL je pochopitelně jistou explikací přirozeného jazyka a je na jiných, aby ukázali, v čem je jejich explikace lepší. Tuto otázku zde nechci rozebírat, rád bych však upozornil na dle mého názoru vynikající článek Jiřího Raclavského *Projikování a abstraktní vs. konkrétní individua*, kde je mimo jiné řeč právě o vztahu Tichého koncepce individuí k těm „hroudám hmoty“, na které je rozvrstven náš svět.

Na závěr, ač to dělám velmi nerad, připojuji osobní poznámku – ve své předchozí replice jsem sebekriticky přiznal, že až v době dokončení mé knihy vyšly Tichého sebrané spisy. Kniha proto začala již v okamžiku svého vzniku kvapem zastarávat a považuji tuto okolnost za její největší slabinu, větší než jsou ty, o nichž se zmiňuje Cmorej. K mému údivu však Cmorej toto sebemrškačství pochopil jako pokus „bagatelizovat moje (tj. Cmorejovy) připomienky“ a na konci své poslední odpovědi se vůči tomu ohrazuje. Nezbyvá mi než se zapřísahat, že mé pohnutky byly čistě masochistické a o žádnou bagatelizaci Cmorejovy kritiky jsem se tímto doznáním nepokoušel. Prof. Cmoreje si velice vážím a mrzelo by mě, kdyby mi připisoval tyto nekalé úmysly.

*Katedra filosofie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
1.login@email.cz*

---

³ Cmorej (2008, 236).

LITERATURA

- CMOREJ, P. (2007): K Šebelovej kritike jednej kritiky antiesencializmu. *Organon F* 14, č. 3, 372 – 378.
- CMOREJ, P. (2008): Majú Tichého individua časti? *Organon F* 15, č. 2, 235 – 237.
- CMOREJ, P. – TICHÝ P. (1998): Komplexy (I), (II). *Organon F* 5, č. 2 – 3, 139 – 161, 266 – 289.
- RACLAVSKÝ, J.: *Projikování a abstraktní vs. konkrétní individua*. Přístupné na http://www.phil.muni.cz/~raclavsk/texty/projikovani_a_individa.pdf
- ŠEBELA, K. (2006): *Filozofie logiky Pavla Tichého*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.
- ŠEBELA, K. (2008): K Cmorejově kritice. *Organon F* 15, č. 1, 75 – 79.
- TICHÝ, P. (1998): Konstrukce jako předmět matematiky. *Filosofický časopis* 46, č. 2, 231 – 243.